

dwóch tomów. Po ośmiu latach ukazał się *Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*, cz. II, 1416—1450, wyd. S. Kuraś, Lublin 1973, ss. XXXIV + 634. Zawiera on tylko dwa dokumenty dotyczące części górnośląskiej, należącej kiedyś do diecezji krakowskiej. Jest to dokument z r. 1437 o wikarym z Lubczy oraz dokument z r. 1439 o uprawnieniach Miechowitów do duszpasterstwa w parafiach własnego patronatu. K. Mieszkowski, *Studia nad dokumentami katedry krakowskiej XIII w.*, Kraków 1974, ss. 160, przeprowadza paleograficzną i dyplomatyczną analizę XIII-wiecznych dokumentów katedralnych, które dopiero pod koniec stulecia przekształciły się w zorganizowaną dokumentację, dotyczącą również terenów śląskich. Ks. bp W. Urban pracę: *Z dziejów duszpasterstwa w archidiecezji legnickiej w czasach nowożytnych do XIX wieku*, Wrocław 1973, ss. 171 oparł głównie na protokołach wizytacyjnych z XVII i XVIII w. *Studia z dziejów liturgii w Polsce* stanowią pracę zbiorową M. Rechowicza i W. Schenka, Lublin 1973, ss. 392. Studium z dziejów kultu Maryjnego i wspólnot chrześcijańskich jako 16 tom „*Studia Ecclesiastica*” ogłosiła K. Kuźmak pt. *Bractwa Matki Boskiej wspomóżycielki chrześcijan na ziemiach polskich w XVIII stuleciu*. Obszerny materiał przedstawia T. Kudryk, *Nekrologi Sióstr Służebniczek Najśw. Maryi Panny Niepokalanie Poczętej*. Warszawa 1972, t. I: 1864—1939, ss. 383, t. II: 1940—1963, ss. 518. Ukazało się kilka publikacji o sztuce kościelnej: M. Bukowski, *Katedra Wrocławska*, Wrocław 1973, ss. 190. (To samo wydano w języku niemieckim we Wrocławiu 1974, ss. 180). Znacznie skromniejsza jest broszurka E. Malachowicza, *Katedra Wrocławska*, Wrocław 1974, ss. 46 + 2 nlb. Natomiast A. Tomaszewski opracował problem: *Romańskie kościoły z emporami zachodnimi na obszarze Polski, Czech i Węgier*, Wrocław 1973, ss. 360. Inny, często już omawiany temat, wybrała K. Mączewska-Pilch: *Tympanon fundacyjny z Olbina na tle przedstawień o charakterze donacyjnym*, Wrocław 1973, ss. 152 + ilustracje. H. Dziurla w pracy pt. *Krzyszów*, Wrocław 1974, ss. 200 + ilustracje ujął monograficznie zespół architektoniczny dawnego opactwa cystersów z kościołem z XVIII w. M. Dzierżyńska w monografii pt.: *Drewniana rzeźba gotycka w powiecie kłodzkim*, Kłodzko 1973, ss. 44 + 11 tabl. omówiła wszystkie ciekawsze zabytki, które się jeszcze zachowały. W „*Biuletynie Historii Sztuki*”, 35 (1973), nr 2 J. Bąk ogłosił artykuł o późnogotyckiej chrzcielnicy w kościele NMP na Piasku we Wrocławiu.

PRZEGŁĄD ARTYKUŁÓW ZWIĄZANYCH Z HISTORIĄ ŚLĄSKA

„ZARANIE ŚLĄSKIE”

36 (1973), z. 4: zawiera przegląd dotychczasowego dorobku. K. Popiołek przedstawia naukowe badania historyczne w województwie katowickim, W. Zieliński dorobek katowickiego ośrodka naukowego w zakresie badań nad dziejami Śląska do II wojny światowej, N. Kołomejczyk dzieje współczesne województwa katowickiego w pracach historyków; W. Mrozek o wkładzie naukowym środowiska śląskiego w dorobek socjologiczny; A. Gładysz pisze o socjologii w województwie katowickim w ujęciu bibliograficznym; B. Bazieliś o stanie badań etnografii śląskiej po 1945 r. ze szczególnym uwzględnieniem środowiska katowickiego, a W. Lubaś analizuje socjologiczne badania nad językiem mieszkańców Katowic. Poza tym w omawianym zeszycie M. Fazan pisze o gimnazjum polskim w Cieszynie jako ośrodku naukowym (1895—1922), W. Zieliński o śląskich zainteresowa-

niach krakowskiego ośrodka naukowego w okresie międzywojennym oraz o Romanie Lutmanie jako historyku i jednym z organizatorów nauki polskiej na Śląsku; D. Simonides o Józefie Ligęzie jako wybitnym polskim etnografie — folklorystie, a L. Brożek zestawiał bibliografię prac Józefa Ligęzy; R. Heck i W. Wrzesiński domagają się nowej syntezy historii Śląska na marginesie krytycznych uwag o pracy K. Popiołka *Historia Śląska od pradziejów do 1945 r.*, Katowice 1972.

37 (1974), z. 1: Pisze w nim M. Grzyb, *Walka Związku Nauczycielstwa Polskiego w województwie śląskim o jednolity ustrój szkolnictwa w latach 1922—1939* (przy czym walka toczyła się z jakimś bliżej nieznanym „Głosem Niedzielnym”); J. Molenda, *Organizacja szkolnictwa na terenie rejencji Katowickiej w latach okupacji hitlerowskiej*; B. Snoch, *Początki odbudowy szkolnictwa w dawnym powiecie lublinieckim w 1945 r.*; A. Gładysz, *Robotnicze uczestnictwo w kulturze*; A. Zieliński, *Niefortunna wyprawa na Tarnowskie Góry, czyli o omawianych już często wypadkach w 1806 r. w nowej oprawie*; A. Strzelecki, *Eksploracja pracy więźniów oświęcimskich w górnośląskim przemyśle budowlanym*; F. Hawranek, J. Meissner, *W sprawie separatyzmu śląskiego, czyli dyskusja z P. Dobrowolskim, autorem książki o ugrupowaniach i kierunkach separatyzmu na Górnym Śląsku i w Cieszyńskiem w latach 1918—1939*, Warszawa-Kraków 1972.

37 (1974), z. 2: Zawiera następujące opracowania: A. Szefer, *W 35 rocznicę najazdu hitlerowskiego na Polskę, ze szczególnym uwzględnieniem napadu na Górny Śląsk*; J. Przewłocki, *Mocarstwa zachodnioeuropejskie wobec problemów i wydarzeń górnośląskich na początku lat trzydziestych*; B. Orszulik, *Pierwsze polskie przedstawienie amatorskie w Cieszyźnie*; M. Pawłowiczowa, *Stypendium imieniem Józefa Ignacego Kraszewskiego udzielane cieszyńskiej młodzieży*; M. Mroczko, *Z problematyki działalności kulturalno-oświatowej Związku Obrony Kresów Zachodnich (1921—1934)*.

„KWARTALNIK OPOLSKI”

19 (1973), z. 4: J. Zaremba porusza często rozpatrywany temat piśmiennictwa polskiego na Śląsku w drugiej połowie XVIII w., przy czym szerzej omawia poezję ks. Ludwika Heimba, którego jak inni uważa za proboszcza w Skoczowie, choć nigdy nim nie był. Ciąg dalszy artykułu umieszczono w następnym zeszyte „Kwartalnika”. H. Barycz wysuwa zagadnienie przypuszczalnych śląskich mistrzów, współtowarzyszy i przyjaciół Mikołaja Kopernika w czasie studiów na UJ. S. Szwedowski przypomina obozy w okolicy Kędzierzyna w latach 1940—1945.

20 (1974), z. 1: M. Kocyh-Imielska, *Realia etnograficzne w twórczości Walentego Krzyszczaka*, który był nauczycielem na Górnym i Cieszyńskim Śląsku i wyróżniał się jako piewca folkloru ludu cieszyńskiego; Z. Bąk, J. Bar, *Regionalizm w praktyce dydaktycznej nauczyciela języka polskiego na Śląsku Opolskim*; W. Dziewulski, *Rola języka czeskiego na polskich obszarach Górnego Śląska w XV—XVIII w. i proces zastępowania go językiem polskim*; C. Mykita-Glensk, *Polskie teatralne zespoły amatorskie w Opolu w latach 1891—1939*; L. Szadkowska, D. Woźniak, *Badania archeologiczne na Opolszczyźnie w latach 1966—1970*. W następnym numerze umieszczono dalszy ciąg artykułu.

20 (1974), z. 2: L. Korc, *Zdroje na terenie Śląska Opolskiego w XIX wieku*; W. Dziewulski, *Problematyka śląska na łamach „Przeszłości Demograficz-*

nej Polski". Autor omawia artykuły o zaludnieniu niektórych miast i wsi śląskich. P. Stawicki, *Sprawozdania z pracy Inspektoratu Harcerskiego Okręgu Górnego Śląska w 1920 r.*

„ŚLĄSKI KWARTALNIK HISTORYCZNY — SOBÓTKA”

28 (1973), z. 4: K. Orzechowski, nawiązując do ogłoszonych już w poprzednich numerach „Sobótki” rozważań o śląskich zgromadzeniach stanowych, wyjaśnia organizację śląskiego „Conventus Publicus” (w następnym numerze analizuje poszczególne komisje Śląskiego Konwentu a w numerze 3 kończy swoje dociekania szczegółowym rozbiorem porządku obrad śląskich konwentów). Poza tym piszą: A. Kowalik, B. Pasierb o kongresie zjednoczeniowym Polskiej Partii Robotniczej i Polskiej Partii Socjalistycznej w dn. 15 XII 1948 r.

29 (1974), z. 1: K. Orzechowski analizuje poszczególne komisje śląskiego konwentu; B. Rok przypomina ks. arcybiskupa i prymasa Władysława Łubieńskiego (1703—1767), który należał do nielicznych wyjątków wśród polskiej szlachty, pamiętających o Śląsku i w swoim dziele *Świat we wszystkich swoich częściach* podkreślił zależność biskupstwa wrocławskiego od metropolii gnieźnieńskiej i jego powiązanie z Macierzą w przeszłości i teraźniejszości. A. Juzwenko zastanawia się nad ustosunkowaniem się polskiej prasy na Górnym Śląsku do wschodniej polityki Polski od listopada 1918 do marca 1921 r. Cz. Kubasik pisze o kongresie zjednoczeniowym organizacji młodzieżowych we Wrocławiu 20—21 VII 1948 r.

29 (1974), z. 2: E. Kościk, *Motywy orla piastowskiego w heraldyce miast śląskich w wiekach XIII do XVI.*

29 (1974), z. 3: K. Orzechowski dokonuje szczegółowego rozbioru porządku obrad śląskiego konwentu. W. Dziewulski, *Kultura materialna i umysłowa w Opolu za monarchii staropruskiej (1742—1807)*; A. Konieczny, *Więzienie karne w Kłodzku w latach drugiej wojny światowej.*

„STUDIA ŚLĄSKIE, SERIA NOWA”

24 (1973), ss. 340: Po krótkim nekrologu zmarłego 28 I 1973 r. Romana Lutmana, byłego kierownika utworzonego w r. 1934 Instytutu Śląskiego w Katowicach, wraz z zestawioną na końcu książki przez L. Brożka bibliografią Lutmana, zamieszczono w nowym tomie następujące artykuły: J. Kokot, M. Kutyma, A. Leśnik o dorobku i dalszych perspektywach rozwojowych opolskiego środowiska naukowego; F. Hawranek o walce hutników i górników na Śląsku Opolskim w 1924 r. o ośmiogodzinny dzień pracy; M. Maciejowski o genezie i ideologii partii narodowych socjalistów na Śląsku Opolskim w latach 1925—1932; H. Tomiczek, S. Zyga o stanie i potrzebie dalszych badań dziejów ruchu spółdzielczego na Górnym Śląsku w l. 1860—1971 i Z. Bulla o poglądach opolskiej młodzieży na założenie rodziny i jej wielkość.

25 (1974) ss. 383: L. Smolka o wydawnictwach polskich na Śląsku Opolskim w l. 1922—1939; H. Głowacki o ks. Janie Ignacym Felbigerze, organizatorze szkolnictwa śląskiego; K. Heska-Kwaśniewicz o życiu i śmierci Alojzego Targa (1905—1973), którego bibliografią ważniejszych prac zestawili L. Brożek oraz A. Targa nekrolog Pawła Musioła (1905—1943). (Alojzego Targa wspominają również *Studia Historyczne* 16 (1973), z. 4.).

„STUDIA I MATERIAŁY Z DZIEJÓW WOJEWÓDZTWA KATOWICKIEGO W POLSCE LUDOWEJ”

Tom 8 pod red. H. Rechowicza, Katowice 1973, ss. 391. Są tam wspomnienia z III powstania, kilka biogramów nauczycielstwa, uwagi o organizacjach młodzieżowych i o rozwoju PPR w latach 1945—1948.

PRZEGLĄD WAŻNIEJSZYCH PRAC DOTYCZĄCYCH ŚLĄSKA

Bibliografie i dzieła treści ogólnej

Bibliografia historii polskiej za rok 1971, oprac. S. Głuszek, A. Malcówna, I. Perzanowska, Wrocław 1973, ss. 391, kolejny 28 tom bieżącej bibliografii, wydawanej od r. 1955 przez Zakład Dokumentacji PAN. *Bibliografia historii Polski*, t. III, cz. I, 1918—1945, oprac. W. Bieńkowski, Warszawa, ss. XII + 640; *Bibliografia historii Polski XIX wieku*, t. II, cz. 3; pod red. W. Chojnackiego, Wrocław 1974, ss. 600. Rejestruje źródła i materiały od r. 1832 do 1864 r.; R. Gabrys, *Biblioteka Główna Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Katowicach 1944—1970*, Katowice 1974, ss. 27; *Bibliografia Śląska 1969*, Warszawa-Kraków 1973, ss. XX + 327; *Bibliografia onomastyki polskiej od r. 1959 do r. 1970 włącznie*, oprac. W. Taszycki, M. Karaś i A. Turasiewicz, Warszawa-Kraków 1972, ss. 392. Jest to ciąg dalszy pierwszej części z 1960 r., uwzględniającej również nazewnictwo śląskie; *Polonica w średniowiecznych rękopisach bibliotek niemieckich w Aschaffenburgu, Augsburgu, Bambergu, Eichstätt, Harburgu, Moguncji i Norymberdze*. Oprac. Z. Włodek, Wrocław 1973, ss. 170. Pierwsza część zestawu rękopisów przed r. 1550 wydana została w r. 1969. Dotyczy rękopisów w bibliotekach monachijskich; C. Wawrzyniak, *Publiczne biblioteki powszechne na Śląsku Opolskim 1945—1965*, Wrocław-Warszawa 1974, ss. 254; J. Glenski, *Bibliografia opracowań prasy śląskiej*, t. I, do r. 1945, Opole 1973, ss. 137; *Biuletyn Informacyjny Biblioteki Śląskiej*, 17 (1972), Katowice 1974, ss. 146. Wydany w związku z 50-leciem Biblioteki Śląskiej, zawiera oczywiście szkic jej dziejów oraz wspomnienia pośmiertne Lutmana i Targa; *Biblioteka Śląska 1922—1972* pod red. J. Kantyki, Katowice 1973, ss. 330; J. Zathę, J. Reichan, *Indeks studentów uniwersytetu krakowskiego w latach 1400—1500*, t. I, Wrocław 1974, ss. 550. Metryki wpisów wydano już dawniej, ale obecnie uzupełniono je alfabetycznym zestawieniem rodowych nazw, urzędów, godności itp., umożliwiającym łatwiejszą identyfikację; A. Zawisza, *Studenci Polacy na uniwersytecie Wrocławskim w latach 1918—1939, Katalog zachowanych archiwaliów*, Wrocław 1972, ss. 209 + 3 nlb; A. Lubasiowa, *Uniwersytet Śląski*, Katowice 1973, ss. 27 + ilustr. + portr.; *Ludzie spod znaku Rodła. Biografie działaczy Związku Polaków w Niemczech na Śląsku Opolskim*, pod red. F. Hawranka, t. I, Opole 1973, ss. 247; S. Drozdowski, R. Hajduk, Z. Rusinek, *Kartoteka śmierci. Lista aresztowanych działaczy Dzielnicy i Związku Polaków w Niemczech w latach 1939—1945*, Opole 1973, ss. 146; *Polacy i sprawy polskie w kartotece opolskiego gestapo*, cz. I, Opole 1973, ss. XVIII + 298 + 4 nlb, cz. II, Opole 1974, ss. 287. W przygotowaniu jest III część. Wybr. i oprac. R. Dermin i S. Popiołek. Po wstępnych uwagach następuje zestaw wszystkich polskich związków, stowarzyszeń, miejscowości i ich charakterystyka. Od s. 143 rozpoczyna się kartoteka osobowa; W. Hendzel, *Raciborscy pisarze ludowi*, Opole 1973, ss. 100; J. Jaros, *Słownik historyczny kopalń węgla na ziemiach polskich*, Katowice 1972, ss. 182; S. Rospond, *Słownik nazwisk śląskich*, cz. II, G-K, Wrocław-Warszawa 1973, ss. XXVI + 474; *Inauguracja roku akademickiego 1972/1973*, oprac. K. Terlecki, pod red. M. Klimowicza, Wrocław 1973, ss. 186 — referuje o działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej Uniwersytetu Wrocławskiego.